

<https://doi.org/10.52256/2710-3560.2025.99.03>
УДК 378.147:[069:91]

Руслана Власенко,
кандидат біологічних наук,
доцент кафедри екології та географії,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
ORCID ID 0000-0002-3743-4406
vlasenko_r76@ukr.net

РЕГІОНАЛЬНІ МУЗЕЇ ЯК РЕСУРС ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ

У статті розкривається потенціал регіональних музеїв як важливого освітнього ресурсу в контексті реалізації концепції Нової української школи (НУШ) у процесі підготовки майбутніх учителів географії. Наголошується на необхідності переорієнтації педагогічної освіти на формування ключових компетентностей, зокрема мовно-комунікативної, предметно-методичної, інформаційно-цифрової, психологічної, емоційно-етичної, компетентності педагогічного партнерства, інклюзивної, здоров'язберезувальної, прогностичної, організаційної, оцінювально-аналітичної, здатності навчатися впродовж життя.

Аналізується інтеграційний потенціал музейної педагогіки як платформи для розвитку міждисциплінарних зв'язків, активізації пізнавальної діяльності та формування географічного світогляду здобувачів вищої освіти. Особлива увага приділяється використанню краєзнавчого підходу, залученню студентів до проєктної, дослідницької та екскурсійної діяльності на базі регіональних музеїв. Підкреслюється, що така форма роботи сприяє не лише засвоєнню теоретичних знань, а й розвитку практичних умінь, формуванню ціннісного ставлення до національної культурної спадщини та підготовці майбутніх учителів географії до реалізації змісту освітньої галузі у закладах загальної середньої освіти. Стаття обґрунтовує доцільність системного впровадження музейних ресурсів у зміст професійної підготовки вчителів географії як ефективного засобу формування їхньої професійної компетентності відповідно до вимог НУШ та Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти».

Залучення здобувачів вищої освіти до різних форм музейної діяльності – екскурсійної, проєктної, дослідницької – сприяє формуванню професійних компетентностей, розвитку міждисциплінарних зв'язків та актуалізації краєзнавчого підходу в навчальному процесі. Результати дослідження доводять доцільність цілеспрямованої інтеграції музейної педагогіки до системи вищої педагогічної освіти як умови реалізації сучасних освітніх стандартів та підвищення якості фахової підготовки майбутніх вчителів географії.

Ключові слова: регіональні музеї, Нова українська школа, музейна педагогіка, підготовка вчителя, географічна освіта, краєзнавство, компетентнісний підхід.

Ruslana Vlasenko. Regional Museums as a Resource for Implementing the New Ukrainian School Concept in the Process of Preparing Future Geography Teachers

The article reveals the potential of regional museums as a significant educational resource in the context of implementing the New Ukrainian School (NUS) concept in the process of preparing future geography teachers. It emphasizes the need to reorient pedagogical education towards the formation of key competencies, including linguistic and communicative, subject-specific and methodological, information and digital, psychological, emotional and ethical, pedagogical partnership, inclusive, health-preserving, prognostic, organizational, evaluative and analytical competencies, and the ability to learn throughout life.

It is analyzed the integration potential of museum pedagogy as a platform for the development of interdisciplinary connections, the activation of cognitive activity, and the formation of a geographical

worldview of higher education students. Particular attention is paid to the use of a local history approach, involving students in project-based, research, and excursion activities based on regional museums. It is emphasized that this form of work contributes not only to the assimilation of theoretical knowledge but also to the development of practical skills, the formation of a valuable attitude towards national cultural heritage, and the preparation of future geography teachers for the implementation of the content of the educational branch in general secondary education institutions. The article substantiates the expediency of the systematic introduction of museum resources into the content of professional training of geography teachers as an effective means of forming their professional competence in accordance with the requirements of NUS and the Professional Standard 'Teacher of General Secondary Education Institution'.

Engaging higher education students in various forms of museum activity – excursion, project-based, and research – contributes to the formation of professional competencies, the development of interdisciplinary connections, and the actualization of the local history approach in the educational process. The research results prove the expediency of purposeful integration of museum pedagogy into the system of higher pedagogical education as a condition for the implementation of modern educational standards and improving the quality of professional training for future geography teachers.

Key words: *regional museums, New Ukrainian School, museum pedagogy, teacher training, geographical education, local history, competence-based approach.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Реформа загальної середньої освіти в Україні, що реалізується через Концепцію Нової української школи (НУШ), визначає нові орієнтири в підготовці майбутніх учителів. Одним із ключових завдань є формування у педагогів здатності застосовувати інноваційні підходи до навчання та виховання, розвивати в здобувачів освіти критичне мислення, творчість, практичні вміння й національну ідентичність. Особливої актуальності набуває використання регіональних ресурсів, серед яких важливе місце посідають музеї, як ефективні інструменти для реалізації компетентнісного навчання.

Регіональні музеї, інтегруючи освітню, культурну та виховну функції, створюють унікальне середовище для практичної діяльності студентів педагогічних спеціальностей, зокрема майбутніх учителів географії. Вони забезпечують можливості для розвитку мовно-комунікативної, предметно-методичної, інформаційно-цифрової, психологічної, емоційно-етичної та інших ключових компетентностей, необхідних сучасному вчителю. Використання музейних ресурсів сприяє поглибленню краєзнавчої підготовки, розвитку дослідницьких навичок, формуванню поваги до історико-культурної спадщини рідного краю.

Попри високий потенціал регіональних музеїв у системі професійної підготовки педагогів, їх роль і можливості в реалізації завдань НУШ залишаються недостатньо розробленими в наукових дослідженнях і практичній педагогічній діяльності. Це зумовлює потребу в осмисленні місця та функцій регіональних музеїв у підготовці майбутніх учителів географії, розробленні відповідних методичних підходів і моделей співпраці закладів освіти та музейних установ. За таких умов обґрунтування доцільності та шляхів інтеграції регіональних музеїв у процесі підготовки майбутніх учителів географії відповідно до завдань Нової української школи є важливою умовою модернізації змісту педагогічної освіти та підвищення її якості.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Проблема використання музейних ресурсів у педагогічній практиці активно розробляється у вітчизняній та зарубіжній науці. Зокрема, теоретико-методологічні засади музейної педагогіки висвітлено у працях Л. Білоус [2], В. Лозової [3], Н. Миронюк [13], Л. Горяної [6], де підкреслюється роль музею як інтегративного освітнього середовища, що сприяє формуванню ключових і професійних компетентностей здобувачів освіти.

Науковці Н. Побірченко [15], І. Карамушка [9], Л. Ляшенко [12] акцентують на використанні музейних ресурсів для розвитку критичного мислення, креативності, комунікативних умінь учнів, наголошуючи на їх ролі у впровадженні компетентнісного підходу в школах Нової української школи (НУШ). О. Пометун [16] та Т. Ладиченко [11] у своїх дослідженнях висвітлюють значення регіональних особливостей у модернізації змісту освіти й акцентують на необхідності залучення краєзнавчого і музейного матеріалу в освітній процес.

Особливу увагу підготовці майбутніх учителів географії приділено у працях О. Коберника [10], Л. Паламарчука [14], С. Капіруліної [8], Р. Власенко, В. Яковлевої та інших [1; 4; 5; 7; 17; 18], де аналізується потреба розвитку практичного складника професійної підготовки, важливість організації навчальних екскурсій, роботи з об'єктами культурної спадщини, серед яких регіональні музеї є одним із ключових ресурсів.

Проте аналіз сучасних досліджень вказує на недостатню розробленість теми інтеграції ресурсів регіональних музеїв саме в систему фахової підготовки майбутніх учителів географії відповідно до вимог НУШ. Недостатньо висвітленими залишаються питання розробки методик музейно-педагогічної роботи, оцінювання ефективності застосування музейних практик у навчальному процесі, створення стійких освітніх партнерств між закладами вищої освіти і регіональними музеями.

Метою статті є визначення ролі та можливостей використання регіональних музеїв як освітнього ресурсу для реалізації компетентнісного підходу Концепції Нової української школи у процесі підготовки майбутніх учителів географії. Завданням є також аналіз шляхів інтеграції музейної педагогіки у фахову підготовку, розвитку ключових і професійних компетентностей майбутніх педагогів, а також розробка пропозицій щодо удосконалення форм і методів взаємодії закладів вищої освіти з регіональними музеями.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Музейна педагогіка є міждисциплінарною галуззю, що поєднує освітні та культурно-просвітницькі функції. Вона сприяє розвитку в учнів дослідницьких навичок, критичного мислення, уміння працювати з джерелами інформації. У контексті НУШ музейна педагогіка набуває нового значення як засіб реалізації ключових і предметних компетентностей загальної середньої освіти. Географія як шкільний предмет дозволяє формувати просторову уяву, розвивати екологічне мислення, знайомити з культурним і природним розмаїттям світу. Інтеграція музейної педагогіки в географічну освіту сприяє глибшому засвоєнню знань, оскільки забезпечує наочність, емоційну залученість та можливість безпосереднього контакту з об'єктами вивчення.

У процесі підготовки майбутніх учителів географії важливою складовою є розвиток професійних компетентностей, що відповідають засадам Нової української школи та Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Регіональні музеї Житомирщини слугують ефективним освітнім середовищем для реалізації таких компетентностей:

Мовно-комунікативна компетентність формується під час підготовки й проведення екскурсій у музеях міста, вулицями, парками та визначними місцями населених пунктів Житомирщини, презентацій проєктів, опису експозицій, ведення діалогу з аудиторією, участі в обговореннях під час навчальних відвідин музеїв тощо.

Предметно-методична компетентність реалізується через створення фрагментів уроків, занять з використанням музейних матеріалів, розробку дидактичних і методичних інструментів (завдань, карток, квестів) на основі краєзнавчого музейного змісту. *До прикладу*, на базі природничого відділу Житомирського обласного краєзнавчого музею, Музею природи та інших музеїв університету [1; 4; 5; 17] майбутні вчителі географії створюють фрагменти інтегрованих уроків з опорою на регіональні природні ресурси Житомирщини.

Інформаційно-цифрова компетентність формується під час роботи з цифровими архівами музеїв, створення віртуальних екскурсій, мультимедійних презентацій, інтерактивних карт, використання онлайн-ресурсів музеїв. *До прикладу*, розробка інтерактивної мапи Житомирської області з віртуальними маршрутами музеями Житомирщини та створення мультимедійних презентацій на основі фондів музеїв.

Психологічна компетентність виявляється у вмінні організовувати навчальні заходи з урахуванням вікових, мотиваційних та пізнавальних особливостей здобувачів загальної середньої освіти, у здатності створити сприятливу навчальну атмосферу під час музейних занять. *Наприклад*, організація диференційованих завдань під час роботи зі здобувачами освіти різного віку з огляду на особливості їхнього емоційного та інтелектуального розвитку у Житомирі, зокрема мережі бібліотек ЛіТера, Бердичеві, Звягелі, Коростені, Малині, Овручі та інших містах і містечках регіону.

Емоційно-етична компетентність формується через занурення в ціннісний контекст музейного простору, розвиток емпатії до географії, історії, культури, людських долі, що представлені в експозиціях. *До прикладу*, занурення у трагічні сторінки історії під час вивчення історичних,

краєзнавчих та етнографічних експозицій у музеях регіону, що сприяє розвитку співпереживання та моральних цінностей.

Компетентність педагогічного партнерства виявляється у співпраці з працівниками музеїв, колегами та здобувачами освіти під час організації спільних краєзнавчих проєктів, екскурсій та досліджень. *Наприклад*, проведення спільних заходів з екскурсоводами, викладачами та здобувачами освіти в музеях та відкритих виставках видатних діячів української науки та культури Житомирщини (С. Корольова, Л. Українки, В. Короленка, Б. Тена, М. Максименка, Миклухо Маклая, В. Бондарчука тощо).

Інклюзивна компетентність реалізується при плануванні інклюзивних музейних заходів, адаптації матеріалів для дітей з ООП, використанні доступних форматів навчання (аудіогіди, сенсорні експозиції тощо). *Наприклад*, адаптація матеріалів та екскурсій у літературно-меморіальному музеї Лесі Українки для здобувачів з особливими освітніми потребами (з використанням аудіо/візуальних допоміжних матеріалів).

Здоров'язбережувальна компетентність забезпечується організацією активних пішохідних екскурсій, занять на свіжому повітрі, створенням умов для комфортного й безпечного освітнього середовища. До прикладу, проведення пішохідних екскурсій історико-краєзнавчим маршрутом «Старовинна Житомирщина» з акцентом на активний рух і рекреаційний потенціал природи регіону; маршрутами селищ Дениші та Тригир'я з відвідуванням мінералогічного освітнього музею імені В. Бондарчука тощо.

Прогностична компетентність формується через аналіз можливостей застосування музейних ресурсів у майбутній професійній діяльності, проєктування довготривалих освітніх стратегій, врахування освітніх трендів. Так, до прикладу, планування проєкту «Географічна подорож музеями Житомирщини» як моделі інтеграції позакласної діяльності у майбутній професійній практиці.

Організаційна компетентність виявляється у плануванні, координації та проведенні заходів на базі музеїв: екскурсій, проєктів, квестів, виставок. *Наприклад*, організація квестів на базі музеїв регіону, координація команд, розробка завдань, логістика маршруту.

Оцінювально-аналітична компетентність розвивається під час аналізу ефективності використання музейного ресурсу в освітньому процесі, оцінки навчальних результатів здобувачів освіти, рефлексії власної педагогічної діяльності. До прикладу, аналіз ефективності музейного заняття на тему «Природні зони Житомирщини» за відгуками учнів і результатами пізнавальних тестів, квестів тощо.

Здатність до навчання впродовж життя підтримується через постійне оновлення знань, залучення до музейних подій, семінарів, стажувань, а також вивчення нових форм культурно-освітньої роботи. Участь у науково-методичних семінарах, що проводяться на базі музеїв, робота з архівними матеріалами, самоосвіта через музейну педагогіку.

Регіональні музеї (краєзнавчі, природничі, геологічні, екологічні) є унікальними майданчиками для організації позакласної, інтегрованої та проєктної діяльності. Їх потенціал у географічній освіті реалізується через організацію навчальних екскурсій, проведення інтегрованих уроків (географія, історія, біологія, екологія, хімія тощо), створення мінідосліджень на базі музейних колекцій, формування туристично-краєзнавчих маршрутів, участь здобувачів у проєктній діяльності, пов'язаній з вивченням рідного краю, розробку навчально-методичних матеріалів на основі музейного контенту, організацію квестів, інтерактивних заходів і тематичних виставок. Такі форми роботи відповідають принципам НУШ: дитиноцентризм, діяльнісний підхід, навчання через дослідження та гру, формування соціальних і громадянських компетентностей.

Музеї Житомирщини активно використовуються у позакласній та навчальній роботі закладів загальної середньої, передфахової вищої та вищої освіти регіону: Житомирський обласний краєзнавчий музей, Національний музей космонавтики ім. С. П. Корольова, ДУ «Музей коштовного та декоративного каміння», районні краєзнавчі музеї, освітні музеї, зокрема Меморіально-мінералогічний музей імені В. Г. Бондарчука [17] в Денишівському ліцеї, музеї Житомирського державного університету імені Івана Франка тощо.

У процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «Середня освіта (Географія)» Житомирського державного університету імені Івана Франка важливе місце посідає ознайомлення з музейними установами як джерелами навчально-пізнавальної та краєзнавчої

інформації. Відвідування музеїв Житомирської області дозволяє майбутнім учителям не лише розширити уявлення про географічну, історико-культурну та природну спадщину регіону, але й опанувати методи організації екскурсій, інтерактивних уроків тощо.

У рамках навчальних занять, практик і дослідницької роботи здобувачі вищої освіти відвідали провідні музеї області, зокрема Житомирський обласний краєзнавчий музей (рис. 1), що репрезентує унікальні колекції з етнографії, історії та природи Полісся. Особливу увагу було зосереджено на краєзнавчих та природничих експозиціях, які дають змогу вивчати географію, етнографію, історію Полісся, геоморфологічні особливості, біорізноманіття та антропогенний вплив на довкілля.

Рис.1. Екскурсія майбутніх вчителів географії до Житомирського обласного краєзнавчого музею

Джерело: авторська фотографія

Важливим об'єктом у музейному маршруті студентів стали екскурсії до Національного музею космонавтики імені Сергія Павловича Корольова – унікального науково-просвітницького закладу, розташованого в місті Житомирі, на батьківщині всесвітньо відомого конструктора ракетно-космічної техніки. Музейна експозиція охоплює широкий спектр тем – від історії авіації та перших кроків людства у космосі до сучасних космічних технологій, дослідження планет та міжпланетного простору. Здобувачі вищої освіти мали змогу ознайомитися з автентичними експонатами, макетами космічної техніки, особистими речами та архівними документами С.П. Корольова (рис. 2), що справило глибоке емоційне та пізнавальне враження.

Рис. 2. Екскурсія здобувачів вищої освіти ОПП «Середня освіта (Географія)» до Національного музею космонавтики ім. С. П. Корольова

Джерело: авторська фотографія

Важливою педагогічною цінністю музею є його здатність не лише популяризувати досягнення вітчизняної науки, а й слугувати інтегрованим ресурсом для реалізації тематики «Географія космосу». Цей напрям охоплює такі актуальні питання, як географія планет Сонячної системи, вплив космічних чинників на клімат і навколишнє середовище Землі, супутниковий моніторинг та геоінформаційні системи. Відвідування музею дало змогу студентам осмислити міждисциплінарний зв'язок між географією, фізикою, історією та технічними науками, що особливо важливо для формування сучасного педагогічного мислення. Окрім того, досвід музейної взаємодії стимулює інтерес здобувачів вищої освіти до методичної розробки нестандартних форм занять: інтегрованих занять, STEAM-підходів, віртуальних подорожей та тематичних проєктів тощо.

Значну цінність для формування професійних компетентностей при підготовці майбутніх учителів географії становить відвідування міжнародно визнаного «Музею коштовного та декоративного каміння» – наукової установи, що має статус об'єкту національного надбання України. Музей розташований в містечку Хорошів (рис. 3), який є одним із центрів каменедобувної промисловості Житомирщини. Музей має унікальну колекцію мінералів, гірських порід і художніх виробів з коштовного та напівкоштовного місцевого каменю, що вирізняється не лише естетичною цінністю, але й має значне освітньо-пізнавальне значення. Під час екскурсій здобувачі вищої освіти мали змогу побачити зразки мінералів, які формують основні класи мінералогічної систематики (сульфіди, оксиди, карбонати, силікати тощо), ознайомитися з усіма генетичними типами гірських порід за – магматичними, осадовими та метаморфічними, а також простежити їх структурно-текстурні особливості. Це сприяло закріпленню знань, отриманих на заняттях з геології, геоморфології, природокористування та ресурсознавства. Особливу увагу здобувачі освіти звертають на зразки, які мають локальне поширення, а деякі з них обмежені лише територією Житомирської області: окремі міжнародно визнані торгові марки гранітів Корнинського, Омелянівського, Покостівського, Лизниківського, Дітковецького та багатьох інших родовищ; лабрадорити родовищ Головино, Кам'яна Піч, Синій Камінь; габро Сліпчицького, Букинського, Іршицького родовищ; палітра різнокольорового коштовного каміння Волинського родовища камерних пегматитів, серед яких особливо вирізняються ювелірної якості берили (зокрема геліодор та аквамарин), золотисто-жовті та поліхромні топази, кольорові різновиди кварцу (димчастого, моріону, молочного, гірського кришталю, цитрину, аметисту) тощо. Такий краєзнавчий підхід дозволяє поєднувати загальнонаукову інформацію з місцевим матеріалом, що є важливою умовою ефективного навчання географії у закладах загальної середньої освіти. Музей також виконує важливу функцію з екологічного виховання, адже експозиції доповнюються інформацією про видобуток корисних копалин, переробку відходів та необхідність відповідального ставлення до природних ресурсів.

Рис.3. Екскурсія до ДУ «Музей коштовного і декоративного каміння»

Джерело: авторська фотографія

З методичної точки зору, досвід відвідування музею може бути основою для організації навчальних екскурсій зі школярами, створення навчальних кейсів, завдань з описом та класифікацією мінералів, а також проєктів на теми сталого природокористування. Музей у Хорошеві не лише розширює геологічні знання, але й формує цілісне уявлення про взаємозв'язки між географічною наукою, культурною спадщиною та практикою охорони довкілля, що є ключовими елементами компетентнісного підходу в освіті.

Також здобувачі вищої освіти мають можливість ознайомитися із експозиціями районних краєзнавчих музеїв, які виступають осередками збереження та популяризації локальної історико-культурної, етнографічної та природничої спадщини. Завдяки таким установам студенти вивчають особливості соціально-економічного та природного розвитку окремих територій, що дозволяє краще зрозуміти роль регіонального компоненту у формуванні навчального змісту з географії. Занурення в місцевий контекст сприяє розвитку у здобувачів освіти компетентності, необхідних майбутньому вчителю географії, збагачує уявлення про ментальні, ландшафтні та культурно-історичні особливості Полісся, а також формує здатність адаптувати навчальний матеріал до умов певного регіону.

Особливе місце серед подібних освітніх ресурсів посідають шкільні та освітні музеї, які діють на базі закладів загальної середньої освіти. Серед них – Меморіально-мінералогічний музей імені В. Г. Бондарчука, що функціонує при Денишівському ліцеї і має почесне звання «знаковий музей» (рис. 4). Цей музей є прикладом успішної реалізації принципів музейної педагогіки в умовах шкільної освіти. Його експозиція охоплює багатий мінералогічний матеріал, що включає зразки з різних куточків України та світу, а також інтегрує інформацію про видатних дослідників геології, зокрема самого Володимира Гавриловича Бондарчука – відомого геолога, ім'ям якого названо музей. Залучення здобувачів до відвідування таких музеїв дає змогу оцінити роль шкільного музейного простору як дієвого інструменту формування просторового мислення, екологічної свідомості, пізнавального інтересу та дослідницьких навичок у школярів. Багато з елементів музейної діяльності (створення мініекспозицій, тематичних стендів, проведення екскурсій здобувачами загальної середньої освіти) можуть бути ефективно адаптовані у майбутній педагогічній практиці здобувачів вищої освіти.

Рис. 4. Екскурсія до меморіально-мінералогічного музею імені В. Г. Бондарчука (зразковий)
Джерело: авторська фотографія

У Житомирському державному університеті під час вивчення освітніх компонент, навчальних практик та інших заходів є можливість ознайомити здобувачів вищої освіти з геоморфологічними особливостями Полісся, різноманіттям флори та фауни, історико-культурною спадщиною місцевих громад, екологічними проблемами регіону та шляхами їх вирішення.

Зокрема, на базі музеїв проводяться екологічні майстер-класи та пізнавальні інтерактиви, що дають змогу здобувачам освіти досліджувати середовище рідного краю у наочний спосіб. Здобувачі вищої освіти залучаються до розробки тематичних маршрутів, що сприяє їх професійній підготовці та формуванню методичної компетентності.

Для з'ясування рівня обізнаності, досвіду та ставлення студентів-географів до музейної педагогіки було проведено анкетування, у якому взяли участь 115 осіб. Абсолютна більшість опитаних (100 осіб) вже мали педагогічну практику в закладах загальної середньої освіти, що свідчить про реальну можливість апробації інноваційних підходів, зокрема музейної педагогіки, у шкільному середовищі. Водночас 15 респондентів (переважно студенти 1 курсу) ще не проходили практику. Більшість здобувачів вищої освіти (110 зі 115) знайомі з поняттям «музейна педагогіка», із них 30 вважають, що добре його розуміють. Основним джерелом отримання знань про цей напрям - навчання в університеті (76 респондентів), а також практика та екскурсії (32 особи), що вказує на важливу роль університету в ознайомленні майбутніх вчителів географії із цим інструментом.

Щодо досвіду музейної діяльності, то 83 респонденти відповіли, що брали регулярно участь у музейних екскурсіях, ще 32 – декілька разів. Найвідвідуванішими були природничі (112 респондентів), краєзнавчі (110 респ.), геологічні (95 респ.) та етнографічні (110 респ.) музеї. 93 здобувачі вищої освіти брали участь у створенні мініпроектів, що свідчить про активну взаємодію з музеями не лише як відвідувачів, а й як учасників освітньо-культурного процесу.

Щодо ставлення до музейної педагогіки, то 111 студентів (96%) вважають використання музейної педагогіки важливим або дуже важливим у підготовці вчителя географії. Серед навичок, які розвиває музейна педагогіка, найчастіше називали комунікацію зі здобувачами загальної середньої освіти (74), методичну компетентність (73 респ.), креативність (72 респ.), дослідницьку діяльність (63 респ.) та організацію інтерактивного уроку (60 респ.). Більшість студентів (103 особи) висловили бажання бачити більше занять з використанням музейної педагогіки в освітньому процесі.

Найефективнішими формами інтеграції музейної педагогіки здобувачі вищої освіти вважають: навчальні екскурсії (81%), проєктну діяльність (64%), інтегровані уроки (52%), музейні квести (46%), авторські маршрути (35%) (рис. 5)

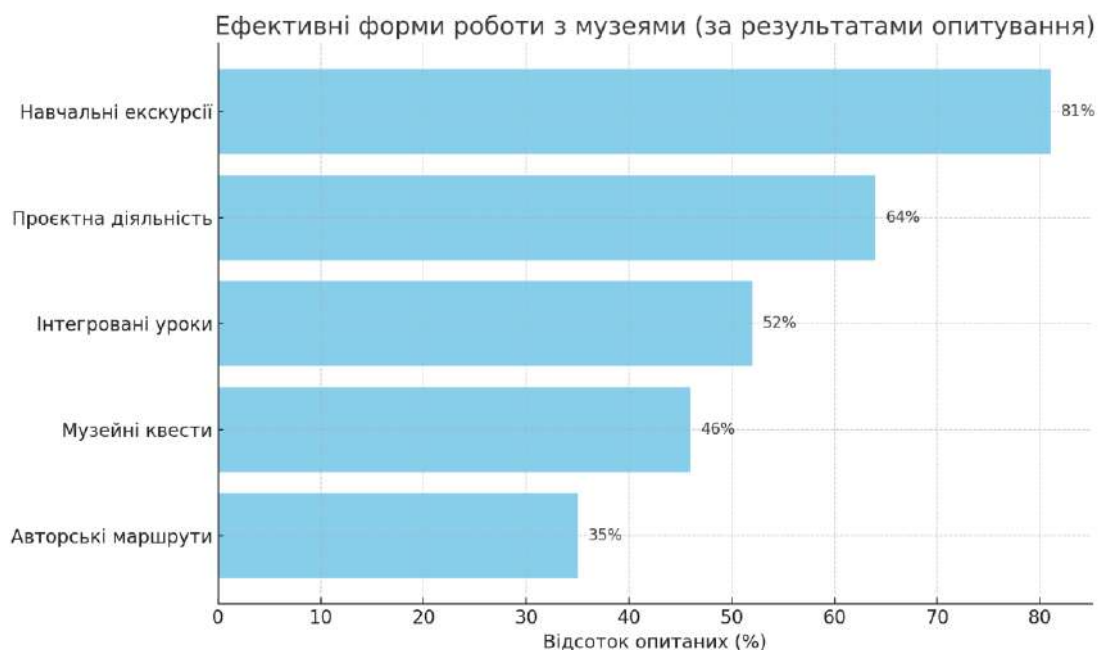

Рис. 5. Найефективніші форми роботи з музеями для майбутніх вчителів географії
Джерело: авторська розробка

Серед відкритих відповідей домінують пропозиції щодо: активнішого використання музеїв у практиці, залучення здобувачів вищої освіти до створення музейних проєктів; інтеграції музейних ресурсів у навчальні програми; розширення цифрових та віртуальних форм взаємодії з музеями.

Отримані результати свідчать про високий рівень зацікавленості здобувачів вищої освіти музейною педагогікою та готовність до її активного використання у майбутній професійній діяльності. Студенти демонструють не лише базову обізнаність, а й усвідомлення її дидактичного потенціалу для розвитку ключових компетентностей відповідно до концепції НУШ. Університетське навчання,

педагогічна практика та безпосередній досвід участі в музейній діяльності є ключовими факторами формування позитивного ставлення до цього напрямку. Результати опитування також вказують на необхідність розширення формального залучення музейної педагогіки в навчальні програми; методичного супроводу студентів у створенні проєктів на базі музеїв; посилення цифрового компонента у взаємодії з музейними ресурсами. Такі заходи сприятимуть якісній фаховій підготовці майбутніх учителів географії в контексті компетентнісного підходу Нової української школи.

Висновки роботи і перспективи подальших досліджень у визначеному напрямі. Залучення регіональних музеїв до освітнього процесу з географії є ефективним засобом реалізації концепції Нової української школи. Це дозволяє створити умови для формування цілісної картини світу, розвивати ключові компетентності, виховувати патріотизм та екологічну свідомість здобувачів освіти. Важливим завданням є підвищення рівня методичної підготовки вчителів до інтеграції музейної педагогіки в освітній процес. Успішна реалізація цього напрямку потребує тісної співпраці між освітніми закладами та музеями. Важливо також проводити регулярні тренінги, воркшопи для вчителів щодо інноваційних форм роботи з музеями. Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на створення дидактичних моделей уроків географії з використанням музейного контенту, розробку навчально-методичних посібників, а також вивчення впливу таких форм роботи на навчальні досягнення здобувачів загальної середньої освіти. Перспективним є розширення цифрових можливостей музеїв, створення віртуальних турів, інтерактивних онлайн-платформ для дистанційного навчання з географії. Залучення майбутніх вчителів географії до різних форм музейної діяльності – екскурсійної, проєктної, дослідницької – сприяє формуванню професійних компетентностей, розвитку міждисциплінарних зв'язків та актуалізації краєзнавчого підходу в навчальному процесі. Результати дослідження доводять доцільність цілеспрямованої інтеграції музейної педагогіки в систему вищої педагогічної освіти як умови реалізації сучасних освітніх стандартів і підвищення якості фахової підготовки вчителів географії.

Надалі наукові дослідження можуть бути спрямовані на створення дидактичних моделей уроків географії з використанням музейного контенту, розробку навчально-методичних посібників, а також вивчення впливу таких форм роботи на навчальні досягнення учнів. Перспективним є розширення цифрових можливостей музеїв, створення віртуальних турів, інтерактивних онлайн-платформ для дистанційного навчання з географії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О. Є., Власенко Р. П., Костюк В. С., Корінний В. І. Використання елементів музейної педагогіки у краєзнавчій підготовці майбутнього вчителя географії. *Вісник науки та освіти. Серія «Педагогіка»*. 2023. № 8 (14). С. 375–389.
2. Білоус Л. Музейна педагогіка: теорія і практика. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2020. 256 с.
3. Лозова В. І. Педагогічна інноватика: сучасні освітні технології. Харків: Основа, 2021. 192 с.
4. Власенко Р. П., Антонова О. Є., Костюк В. С., Андрійчук Т. В. Особливості застосування краєзнавчого підходу у підготовці майбутнього вчителя географії: досвід роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 57 (1). С. 156–161.
5. Власенко Р. П., Яковлева В. А. Особливості фахової підготовки майбутніх учителів географії в закладі вищої освіти. *Природнича освіта та наука*. 2024. Вип. 4. С. 15–22.
6. Горяня Л. Використання музейної педагогіки в освітньому процесі. *Педагогічний дискурс*. 2021. № 30. С. 34–38.
7. Довгий С. О., Топузов О. М., Бітаєв В. А. та ін. Музейна педагогіка в науковій освіті: монографія / за наук. ред. С. О. Довгого. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2020. 334 с.
8. Капіруліна С. М. Інноваційні підходи у професійній підготовці вчителя географії. Суми: СумДПУ, 2022. 172 с.
9. Карамушка І. Розвиток критичного мислення у Новій українській школі. Київ: НПУ ім. М. Драгоманова, 2021. 116 с.
10. Коберник О. М. Методика навчання географії: теорія і практика. Київ: Академія, 2020. 312 с.

11. Ладиченко Т. Регіональний компонент у змісті шкільної освіти. *Освіта регіону*. 2022. № 2. С. 15–19.
12. Ляшенко Л. М. Компетентнісний підхід у шкільній освіті: методологія і практика. Київ: Либідь, 2022. 280 с.
13. Миронюк Н. Сучасні підходи до музейної діяльності в освіті. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. 148 с.
14. Паламарчук Л. М. Формування професійних компетентностей майбутніх учителів географії. Вінниця: Нова книга, 2021. 204 с.
15. Побірченко Н. Концептуальні основи Нової української школи. Київ: Педагогічна думка, 2020. 224 с.
16. Пометун О. Компетентнісний підхід: світовий досвід і українські перспективи. Київ: Освіта України, 2020. 160 с.
17. Романова Н. В., Власенко Р. П. Підвищення мотивації до навчальної діяльності засобами музейної педагогіки (на прикладі Меморіально-мінералогічного музею імені В.Г. Бондарчука в Денишівському ліцеї). *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Вип. 11 (8). С. 58–66.
18. Revenko I., Hlianenko K., Sosnova M., Vlasenko R., Kolodina L. The exploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creative thinking of students. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. 2024. Vol. 17. P. 137–146. URL: <http://dx.doi.org/10.14571/brajets.v17.nse1.2024>.

REFERENCES

1. Antonova O. Je., Vlasenko R. P., Kostjuk V. S., Korinnyj V. I. Vykorystannja elementiv muzejnoji pedaghoghiky u krajeznachij pidghotovci majbutnjogho vchytelja gheoghrafiji. *Visnyk nauky ta osvity. Serija «Pedaghoghika»*. №8 (14). 2023. S. 375–389. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-375-389](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-375-389). [in Ukrainian].
2. Bilous L. Muzeina pedahohika: teoriia i praktyka. K.: Vyd. tsentr KNLU. 2020. 256 s. [in Ukrainian].
3. Lozova V. I. Pedahohichna innovatyka: suchasni osvitni tekhnolohii. Kharkiv: Osnova. 2021. 192 s. [in Ukrainian].
4. Vlasenko R. P., Antonova O. Je., Kostjuk V. S., Andrijchuk T. V. Osoblyvosti zastosuvannja krajeznachogho pidkhodu u pidghotovci majbutnjogho vchytelja gheoghrafiji: dosvid roboty Zhytomirskogho derzhavnogho universytetu imeni Ivana Franka. *Innovacijna pedaghoghika*. Vyp. 57 (1). 2023. S. 156–161. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/57.1.31>. [in Ukrainian].
5. Vlasenko R. P., Jakovleva V. A. Osoblyvosti fakhovoji pidghotovky majbutnikh uchyteliv gheoghrafiji v zakladi vyshhoji osvity. *Pryrodnycha osvita ta nauka*. Vyp. 4. 2024. S. 15–22. URL: <https://doi.org/10.32782/NSER/2024-4.02>. [in Ukrainian].
6. Horiana L. Vykorystannia muzeinoi pedahohiky v osvitnomu protsesi [Using museum pedagogy in the educational process]. *Pedahohichni dyskurs*. № 30. 2021. S. 34–38. [in Ukrainian].
7. Dovghyj S. O., Topuzov, O. M., Bitajev V. A. ta in. Muzejna pedaghoghika v naukovij osviti: monoghrafija za nauk. red. S. O. Dovghogho. Kyjiv: Nacional'nyj centr «Mala akademiya nauk Ukrajinu». 2020. 334 s. URL: <https://doi.org/10.32405/978-617-7945-15-3-2020-111> [in Ukrainian].
8. Kaporulina S. M. Innovatsiini pidkhody u profesiinii pidhotovtsi vchytelia heohrafii. Sumy: SumDPU. 2022. 172 s. [in Ukrainian].
9. Karamushka I. Rozvytok krytychnoho myslennia u Novii ukrainskii shkoli. Kyiv: NPU im. M. Drahomanova. 2021. 116 s. [in Ukrainian].
10. Kobernyk O. M. Metodyka navchannia heohrafii: teoriia i praktyka. Kyiv: Akademiia. 2020. 312 s. [in Ukrainian].
11. Ladychenko T. Rehionalnyi komponent u zmisti shkilnoi osvity. *Osvita rehionu*. № 2. 2022. S. 15–19. [in Ukrainian].
12. Liashenko L. M. Kompetentnisnyi pidkhid u shkilnii osviti: metodolohiia i praktyka. Kyiv: Lybid. 2022. 280 s. [in Ukrainian].
13. Myroniuk N. Suchasni pidkhody do muzeinoi diialnosti v osviti. Lviv: LNU im. I. Franka. 2022. 148 s. [in Ukrainian].

14. Palamarchuk L.M. Formuvannia profesiinykh kompetentnostei maibutnikh uchyteliv heohrafii. Vinnytsia: Nova knyha. 2021. 204 s. [in Ukrainian].
15. Pobirchenko N. Kontseptualni osnovy Novoi ukrainskoi shkoly. Kyiv: Pedahohichna dumka. 2020. 224 s. [in Ukrainian].
16. Pometun O. Kompetentnisnyi pidkhid: svitovyi dosvid i ukrainski perspektyvy. Kyiv: Osvita Ukrainy. 2020. 160 s. [in Ukrainian].
17. Romanova N.V., Vlasenko R.P. Pidvyshhennja motyvaciji do navchaljnoji dijalnosti zasobamy muzejnoji pedaghoghiky (na prykladi Memorialjno-mineraloghichnogho muzeju imeni V.Gh. Bondarchuka v Denyshivskomu liceji). *Osvita. Innovatyka. Praktyka*. Vyp. 11 (8). 2023. S. 58–66. URL: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i8-009>. [in Ukrainian].
18. Revenko I., Hlianenko K., Sosnova M., Vlasenko R., Kolodina L. The exploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creative thinking of students. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. 2024. Vol. 17. S. 137–146. URL: <http://dx.doi.org/10.14571/brajets.v17.nse1.2024>. [in English].

Матеріал надійшов до редакції 30.04.2025